

Япония ривожининг таълим билан боғлиқ оддий сирлари

Японияда таълим тизими ўқувчиларни ёшлигидан фикрлашга, фанларни тез ва осон ўзлаштиришга, озодаликка катта аҳамият беришликка, ўзаро бир-бири билан дўстона муносабатларни шакллантиришга ўргатади. Таълимда катта тарбия пайдеворни, айнан, шу ёшлик пайтида шакллантиришга катта аҳамият берилади.

* * *

Японияда бошланғич синфларга токи 6-синфгача асосий эътиборни тарбияга қаратиб, уларга "Ахлоқ томон йўл" дастури остида дарс ўтилар экан. Бундай дарсларда ўқувчилар фақат ахлоқни ва кишилар билан муомалани ўрганишар экан.

* * *

Япония мактабларида 1-синфдан 3-синфгача имтиҳон бўлмас экан. Чунки бу вақтда ўқитишдан мақсад, болаларни ёшлигидан тарбия қилиш, тушунчаларини кенгайтириш ва шахсиятни шакллантиришга қаратилар экан.

* * *

Японлар шунчалик бой бўлишига қарамасдан улар уйларига хизматкорлар ишлатмас экан. Уй ва болаларнинг ҳамма масалаларига ота-она масъул экан.

* * *

Япон ўқувчилари устозлари билан бирга ҳар куни 25 дақиқа мактабни тозалаш билан шуғулланишар экан. Бу уларни тозаликка масъул бўлиб, камтарин бўлиб ўсишларига ёрдам берарадиган кўникмани шакллантириб борар экан.

* * *

Япон ўқувчилари мактабга ўзлари билан зарарсизлантирилган тиш чўткасини олиб боришар экан. Овқатдан сўнг тишларини, овқатланган идишларини ўзлари ювишар экан. Улар ёшлиқдан саломатликларига эътиборли бўлишга кўниктириллар экан.

* * *

Японияда ўқувчиларни юртнинг келажаги деб билишар, уларни ҳимоя қилиш лозим деган кучли эътиқод шаклланган экан. Шу туфайли мактаб мулозимлари ўқувчилардан ярим соат олдин овқатланишар экан. Бу билан овқат болаларга зарар берадими йўқми, шуни аниқлаб беришар экан.

* * *

Японияда бирорта касбга оддий кўз билан (бизнинг тилда айтадиган бўлсак паст назар билан) қарамас экан. Хусусан фаррошларни "саломатлик муҳандислари" дейишар экан. Уларга 5000 дан 8000 долларгача маош беришар экан. Улардан ҳам малака талаб қилинар экан. Уларни ишга олишдан олдин ёзма ва оғзаки имтиҳондан ўтказишар экан.

* * *

Япония мактабларида асосий эътибор тарбия ва таълимга берилганлиги туфайли улар ўртасида ишқий-романтик муносабатларга йўл қўйилмайс экан.

* * *

Япон мактаблари ўқувчилари мактаб буфетига кирмас экан. Синфхоналарга давлат томонидан рацион бўйича уюштирилган овқатлар олиб келинар ва ўқувчилар уларнинг ҳаммасини ейишга мажбур ҳисобланар экан.

* * *

Японияда вақт жуда қадирланар экан. Мисол учун, поезднинг кечикиш ўлчами йилида 7 сония экан. Улар учун вақт жуда қимматли ҳисобланиб, сония ва дақиқаларгача катта аҳамият берилар экан.

* * *

Япон мактабларида ёзги каникул берилмайди. 5 ҳафталик таътилар ўқув йили даврида берилар ва ўша даврда ҳам ўқитувчилар ўқувчилар билан муттасил шуғулланиб келар экан.

* * *

Мактабда фаррош йўқ, бу вазифани ўқувчиларнинг ўзлари бажарар экан. Шунинг учун ҳам ўқувчилар ҳеч қаерга ортиқча нарсалар ташламасликка ва мактабни ифлос қилмасликка ҳаракат қилишар экан.

* * *

Японияда ўқувчиларнинг турли-туман соч турмаклари ва лак-бўёқларга рухсат этилмайс экан.

* * *

Японда ўқувчиларга бошланғич синфда кийиниш эркин. Фақт бошланғич синфдан кейин форма кийишга ўтказишар экан.

* * *

Ҳар бир япон ўқувчиси вазиятдан келиб чиқиб, сузишни билиши шарт экан! Мактабларда ташкил этилган бассейнларда ҳаммага сузиш дарслари ўтилади ва улар бу санъатни жуда яхши эгаллаган бўлишлари шарт экан. Синовдан ўта олмаган ўқувчи бошқа ўқитувчида қайтадан машғулотларни ўтиб, кейин такрорий синовдан ўтказилар экан.

* * *

Мактабда бир ўқувчининг ўз иқтидори билан алоҳида ажралиб туришига йўл қўйилмас экан. Чунки ушбу давлатда "Иқтидорсиз ўқувчининг ўзи йўқ!" деган тушунча япон таълим тизимида устувор экан.

* * *

Япон мактаби ҳар бир ўқувчини тенг ва бетакрор деб билади ва уларни ҳар тарафлама ўз иқтидори ва қизиқишига қараб, тайёрлашга йўналтирилгар экан.

* * *

Японияда таълим тизими ҳар бир ўқувчини ўта масъулиятли қилиб тарбиялашга қаратилган. Умуман бир-бирига авозни баланд қилиб гаплашмас экан. Чунки ўқитувчилар ҳам бунга қатъий амал қилар экан.

* * *

Японияда болаларга ёшлигидан ахборот технологиялардан самарали фойдаланиш, робота техникаларни яратиш ва улардан фойдаланиш кўникмаси билан улғаёттирар экан.

* * *

Мана Японияда таълим ва тарбия бўйича тажрибасининг айрим жиҳатлари била танишдик. Бизнинг таълимга нисбатан қандай устунликлари борлигини ҳар бир киши қиёслаш имкониятига эга. Чунки ҳамма ўқитувчи бўлмаса-да, болаларини ўқитган, ўқитаяпти. Шундан келиб чиқиб, болаларга, мактабларга бўлган ўз муносабатларимизни ўзгартирсак, ўйлайманки тегишли самарни қўлга киритишга муваффақ бўламиз.

* * *

Мамаюнус Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

**Ушбу мақола муаллиф тавсиясига асосан “ҲаIT” журнали сайтида эълон қилинди.*